

OSTRÓW LEDNICKI - DLACZEGO PRZYPUSZCZAMY, ŻE TO WŁAŚNIE TU ODBYŁ SIĘ CHRZEST KSIĘCIA MIESZKA I?

Posted on 24 marca 2023

Ze względu na swoją unikatową wartość historyczną i naukową Ostrów Lednicki jest jednym z trzech zabytków archeologicznych, które zostały wpisane na listę Pomników Historii. Badania archeologiczno-historyczne prowadzone na wyspie od połowy XIX wieku, wciąż dostarczają nowych informacji dotyczących funkcjonowania grodu w przeszłości. Wiele z nich wskazuje na to, że najprawdopodobniej to tu odbył się chrzest księcia Mieszka I.

Książęca siedziba na wyspie

Położony na wyspie i znajdujący się w połowie drogi pomiędzy Gniezmem a Poznaniem Ostrów Lednicki, był jednym z najważniejszych ośrodków administracyjnych wczesnopiastowskiego państwa. W powszechnym odbiorze jest znany jako siedziba i ośrodek władzy pierwszych władców Polski i kojarzony z wydarzeniami o wyjątkowym znaczeniu dla dziejów państwa polskiego.

Walory obronne oraz usytuowanie Ostrowa Lednickiego na trasie jednego z kluczowych, strategiczno-handlowych szlaków zdecydowały o jego wysokiej randze. Pierwszy niewielki gródek plemienny na wyspie istniał już w II poł. IX i I poł. X w.. Około połowy X w., z polecenia księcia Mieszka I, na miejscu starego grodu wzniesiono duży, ufortyfikowany gród obronny, którego drewnianoziemne wały obronne o długości ok. 470 m wznosiły się na wysokość ok. 12 m otaczając 120-metrowy majdan. Gród zajmował ok. 1/3 powierzchni część wyspy, pozostały obszar zajęty był przez nieobwarowane podgrodzie zamieszkałe przez część drużyny wojów i ludność służebną.

Do dzisiaj można podziwiać tu ruiny jednych z pierwszych na ziemiach polskich kamiennych budowli – w obrębie grodu znajdowało się monumentalne założenie pałacowe, tzw. palatium oraz przylegająca do niego od wschodu kaplica przeznaczona na potrzeby monarchy i jego dworu. W latach 90-tych XX w. dokonano sensacyjnego odkrycia – w obrębie kaplicy odsłonięto dwa zagłębienia – baseny w kształcie połowy równoramiennej krzyża o wymiarach ok. 4,5 m x 1,8 m, które badacze zinterpretowali jako baseny chrzcielne. Można przypuszczać, że właśnie tutaj w 966 roku mógł przyjąć chrzest książę Mieszko I wraz z jego najbliższym otoczeniem.

Palatium i kaplica nie były jedynymi kamiennymi budowlami w obrębie grodu. W niedalekim sąsiedztwie bramy grodowej odkryto relikty wolnostojącego kościoła powstałego pod koniec X w. lub na początku XI w., który był dostępny dla wszystkich mieszkańców

grodu. Jego fundatorem był Bolesław Chrobry.

Wydarzenia związane z kryzysem państwa pierwszych Piastów tj: walka o władzę po śmierci Bolesława Chrobrego, reakcja pogańska i wreszcie najazd czeskiego księcia Brzetysława w 1039 r. położyły koniec świetności ośrodka lednickiego. Wyspa stała się siedzibą kasztelanii i nigdy nie odzyskała swojego wcześniejszego blasku.

Podwodne badania odkrywają przeszłość

Zabytkowe ruiny na Ostrowie Lednickim znane były od 1822 r., jednakże pierwsze badania archeologiczne miały miejsce w latach 1932-35. Na terenie majdanu grodziska ujawniono istnienie jednego z największych w Polsce cmentarzysk wczesnośredniowiecznych. Badania archeologiczno-historyczne, prowadzone na wyspie od połowy XIX wieku wciąż dostarczają nowych informacji dotyczących funkcjonowania grodu w przeszłości. Od 1959 r. w wodach Jeziora Lednickiego, na których położona jest wyspa, prowadzone są archeologiczne badania podwodne.

Dowiadujemy się z nich, że siedziba księżęca na Ostrowie Lednickim była znakomicie skomunikowana z lądem. Podczas podwodnych

badania odkryto tu relikty dwóch stałych mostów, których budowa świadczy o kunszcie ówczesnych budowniczych. Krótszy z mostów o długości ok. 170 m prowadził w kierunku Gniezna, drugi łączył wyspę z brzegiem od strony Poznania i miał ok. 440 m długości. Wieloletnie badania podwodne pozwoliły na dokładne odtworzenie konstrukcji obu mostów. Dzięki badaniom dendrochronologicznym drewna konstrukcyjnego mostów ustalono precyzyjne datowanie czasu ich powstania, przebudów i napraw – wynika z nich, że budowę rozpoczęto zimą i wiosną 962/963 roku. Mosty te służyły nie tylko do codziennej komunikacji, ale również umożliwiły transport materiału kamiennego do budowy palatium i kaplicy.

Badania podwodne trwają nadal – tym razem przy użyciu metod nieinwazyjnych - w 2017 przeprowadzono badania z wykorzystaniem magnetometru, sonaru wielowiązkowego i profilera osadów dennych, które pozwoliły odkryć poszukiwane od dawna relikty trzeciej na Jeziorze Lednickim przeprawy mostowej wiodącej na jedną z wysp na Jeziorze Lednickim - Ledniczkę. Analiza przebiegu i konstrukcji przeprawy pozwala przypuszczać, że most miał ok. 100 m długości. Wstępne analizy C14 oraz datowanie dendrochronologiczne próbek drewna pobranych z relikwów przeprawy mostowej wskazują, że odkryte relikty są pozostałościami po dwóch przeprawach mostowych, z których jedna datowana jest na wiek X, druga zaś na przełom XIII i XIV w.

O czym mówią muszle pielgrzymie?

Niewiele osób wie, że Ostrów Lednicki jest jednym z punktów przestankowych na Szlaku Św. Jakuba Apostoła wiodącym do Santiago de Compostela. O tym, że średniowieczni pątnicy gościli na Ostrowie Lednickim świadczy odkryta podczas badań cmentarzyska w latach trzydziestych XX w. pierwsza w Polsce muszla pielgrzymia. Takie muszle na przełomie XIII i XIV w. były znakiem każdego pątnika pielgrzymującego do Santiago de Compostela w Hiszpanii. Obecnie na ziemiach polskich znanych jest z badań wykopaliskowych osiem muszli pielgrzymich.

Skarby z przeszłości

O randze siedziby władców na Ostrowie Lednickim świadczą liczne zabytki ruchome o niezwykłej wartości historycznej i naukowej pozyskane podczas badań archeologicznych na lądzie i pod wodą.

Jednym z najbardziej interesujących zabytków jest najstarsza znana z terenu Polski stauroteka, czyli relikwiarz w kształcie zdobionego krzyża przeznaczony do przechowywania drzazg z Krzyża Świętego. Lednicka stauroteka z połączonej blachy brązowej oprawiona w gagat (czarny bursztyn) i skórzany futerał pochodzi z poł. X – 1 poł. XI w. i stanowiła zapewne dar cesarza bizantyjskiego dla księcia Mieszka I z okazji chrztu księcia.

W trakcie badań, głównie podwodnych pozyskano również unikatową w skali Europy, liczącą ponad 300 sztuk, kolekcję wczesnośredniowiecznych militariów oraz wyposażenia jeździeckiego, które w beztlenowych warunkach, pod wodą zachowały się w dobrym stanie. Do szczególnie cennych eksponatów należą: hełm z nosalem, kolczuga, miecze zdobione inskrypcjami i stemplami wytwórców pochodzące z nadreńskich i fryzyjskich warsztatów, inkrustowane groty włóczni, strzemię, liczne topory i siekiery, liczne groty oszczepów, których zdobienie wskazuje na pochodzenie z kręgu wikińskiego. Dzięki odkrytej broni i innym elementom uzbrojenia można było zrekonstruować rynsztunek wczesnośredniowiecznych wojów z czasów pierwszych Piastów.

Odkryte zabytki to nie tylko militaria, ale również przedmioty świadczące o życiu codziennym mieszkańców Ostrowa Lednickiego, takie jak narzędzia rolnicze - sierpy, półkoski, radlice, przedmioty służące do połowu ryb – haczyki, ościenie, sieci, naczynia drewniane i ceramiczne. Cennym znaleziskiem są znakomicie zachowane w wodnym środowisku dębunki – łodzie wykonane z jednego pnia drzewa wydobyte z dna jeziora.

Warto zobaczyć

Wczesnopiastowska Rezydencja na Ostrowie Lednickim wchodzi w skład Muzeum Pierwszych Piastów. W 2022 roku otwarty został nowy budynek muzealny, w którego salach wystawienniczych można podziwiać blisko 900 eksponatów archeologicznych z badań archeologicznych na Ostrowie Lednickim. Znajdują się tam również nowoczesne pracownie archeologiczne, konserwatorskie i naukowe, biblioteka i sale edukacyjne.

Więcej informacji na temat świetnej przeszłości Ostrowa Lednickiego można znaleźć na portalu Narodowego Instytut Dziedzictwa www.zabytek.pl, na którym dostępny jest również model 3D lednickiego Palatium i kaplicy (<https://zabytek.pl/pl/obiekty/rybitwy-palatium-na-ostrowie-lednickim>).

Dobłą okazją do poznania faktów i ciekawostek z przeszłości mogą być [Europejskie Dni Archeologii](#) – cykliczna impreza zainicjowana przez francuski Narodowy Instytut Archeologicznych Badań Ratowniczych. Od 2010 organizowano je tylko we Francji, a od 2019 r. w całej Europie. W ramach EDA co roku odbywa się ponad 1000 wydarzeń, a tylko w Polsce w 2021 r. było ich ponad 90!

